

Motion till riksdagen 2024/25:1314

av **Katarina Luhr m.fl. (MP)**

En åtgärdsplan för att skydda oss och våra livsmedel från PFAS

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska ta fram en åtgärdsplan för att förhindra att livsmedel förgiftas av PFAS och för att skydda människor från att få i sig PFAS från dricksvatten och maten man äter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förebyggande åtgärder för att förhindra att PFAS hamnar i livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gränsvärden för PFAS i livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om provtagning av PFAS i livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydliga rekommendationer för provtagning och förtäring av fisk, kräftor, vilt, svamp, frukt och bär från områden med höga halter PFAS och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

PFAS omfattar en grupp av kemikalier, som ofta kallas ”evighetskemikalier” då de är mycket svårnedbrytbara och ansamlas i vatten och i levande organismer. Forskningen

visar att ett samband finns mellan PFAS-nivåer i blodet och försämrat immunförsvar, förhöjda kolesterolvärden och leverskador. En ökning av risk för njurcancer och testikelcancer har också observerats. Några PFAS-kemikalier, som PFOS, PFOA och PFNA, är även klassificerade som reproduktionsstörande och misstänkt cancerframkallande.

PFAS återfinns numera på de flesta platser, i olika mängder. Ett antal kommuner har tvingats ta vattentäkter ur bruk eller bygga om reningsverken på grund av höga halter PFAS i kranvatten. Högsta halterna har uppmätts i Kallinge i Blekinge där dricksvattentäkten fick stänga år 2013 efter att man upptäckt höga halter av PFAS efter brandsläckningsövningar som förgiftat dricksvattentäkten. I december 2023 fastslog högsta domstolen rätten till skadestånd för Kallinges PFAS-förening baserat på de höga halterna PFAS som uppmätts i blodet på de som druckit det förorenade vattnet.

De höga halter av PFAS som Kallingeborna utsatts för är ytterst ovanliga, men PFAS återfinns i många kommuner och i ett flertal livsmedel. Man har i Sverige uppmätt höga halter av PFAS i vilt som lever i närheten av brandövningsplatser och förhöjda halter i svamp. I många svenska sjöar och vattendrag är PFAS-halterna så höga så att man avråds från att äta fisk från dessa sjöar, men kommuner och länsstyrelser behöver själva ta fram riktlinjer för hur PFAS-kontaminerad fisk och skaldjur ska hanteras och vilka kostrekommendationer som ska gälla.

Inga gränsvärden finns i dagsläget för bär eller svamp. Tydligare rekommendationer för PFAS behövs när det gäller egenfångat eller egenplockat och gränsvärden för fler livsmedel än dricksvatten, kött och ägg behöver arbetas fram. Det finns idag gränsvärden från EU för fyra olika PFAS-ämnen i fisk, kött och ägg då man har upptäckt höga halter av PFAS i bland annat fisk och skaldjur. Ett stort ansvar ligger dock på kommuner och länsstyrelser när det gäller kontroll och provtagning av PFAS i vatten, mark och livsmedel. Tydligare riktlinjer för vad, var och när man ska provta behövs och troligen behöver ett uppskalat provtagningsarbete stöd från nationella myndigheter. Lokala myndigheter behöver också bättre stöd för att kunna utfärda tydliga riktlinjer för förtäring av PFAS-kontaminerade livsmedel, såsom vilt, svamp, bär och kräftor.

För att skydda medborgare från att få i sig PFAS i mat eller vatten vill vi att regeringen skyndsamt tar fram en åtgärdsplan för att förhindra att livsmedel förgiftas av PFAS och för att skydda människor från att få i sig PFAS från sitt dricksvatten och den mat som man äter.

Katarina Luhr (MP)

Emma Berginger (MP)

Märta Stenevi (MP)

Jacob Risberg (MP)

Elin Söderberg (MP)

Ulrika Westerlund (MP)